

A gazdasági szerkezet térbeli transzformációi Kelet-Közép-Európában

„A területi egyenlőtlenségek új formái és az átalakuló területpolitika”
(MRTT, Budapest, 2021.11.04.)

Lengyel Imre

Szegedi Tudományegyetem
Gazdaságtudományi Kar

Előadás szerkezete

Kiindulás: 2010 után szerkezetváltási programokat hirdettek több fejlett országban (újraiparosítást, ipar 4.0-át stb.), az EU-ban és Magyarországon is, pl. az intelligens szakosodási stratégiáknak lényege: „helyspecifikus gazdasági szerkezetátalakítási stratégiák”

Dilemmák a régiók gazdasági növekedése és szerkezetváltása (szerkezetváltozása) alapkérdéseiről:

- (a) Megfigyelhető-e a felzárkózás a KKE-országok térségeiben? Ha igen, akkor hol, milyen típusú régiókban?
- (b) Kimutatható-e a felzárkózásban a gazdasági szerkezet átalakulása?

Az előadás felépítése:

1. Klub-konvergencia és gazdasági szerkezet kapcsolata a KKE-régiókban
2. Ágazatok koncentrációja és a régiók specializációja a KKE-országok megyéiben

A szerkezetváltás néhány felvetődő alapkérdése

- Mennyiben tudja az EU-ban egy közepesen fejlett, kis, nyitott gazdaságban a gazdaságpolitika befolyásolni a szerkezetváltást?
 - Keresletorientált vs kínálatorientált megközelítés
 - Fejlődésméletek: unilineáris, szerkezetváltási és függőségi, kompetitív, helyalapú endogén irányzatok
 - Duális gazdaság: multik és globális értékláncok
- A feldolgozóipar a kulcságazat?
 - Elég a feldolgozóipart nézni, vagy további traded jellegű szektorokat?
 - Mekkora a feldolgozóipari értékláncokban a támogató és kapcsolódó üzletágak jelentősége?
 - Re- vagy deindusztrializáció? Premature deindusztrializáció?
- A KKE országok régióinak fejlődése mitől függ?
 - Agglomerációs előnyök, városrégiók, vagy többszintű tervezés
 - Centrum és félperiféria között újrászerveződő munkamegosztás
 - A „második jobbágyság” mintájára „második munkásság”? (és nem középosztály!)
 - Közepes fejlettség csapdája

Felhasznált tanulmányok

- Lengyel I. – Vas Zs. – Szakálné Kanó I. – Lengyel B. (2017): Spatial differences of reindustrialization in a postsocialist economy: manufacturing in the Hungarian counties. *European Planning Studies*, vol. 25., no. 8., pp. 1416-1434.
- Nagy B.-Udvari B.-Lengyel I. (2019): Újraiparosodás Kelet-Közép-Európában - újraéledő centrum-periféria munkamegosztás? *Közgazdasági Szemle*, 66. évf, 2. sz, pp. 163-184.
- Nagy B. – Lengyel I. – Udvari B (2021): Reindustrialization patterns in the post-socialist EU members: A comparative study between 2000 and 2017. *The European Journal of Comparative Economics*, vol. 17, no. 2, pp. 253-275.
- Szakálné Kanó I. – Lengyel I. (2022): Convergence clubs of NUTS3 regions of the V4 Group. *E&M Ekonomie a Management* (közlésre elfogadva)
- Egri Z. – Lengyel I.: Economic growth of regions of the CEE countries: The impact of the urban-rural types and neighborhood (véglegesítés előtt álló tanulmány)
- Vida Gy.–Szakálné Kanó I. –Lengyel I.: Gazdasági szerkezetváltás a KKE-országok térségeiben (folyamatban lévő kutatás)

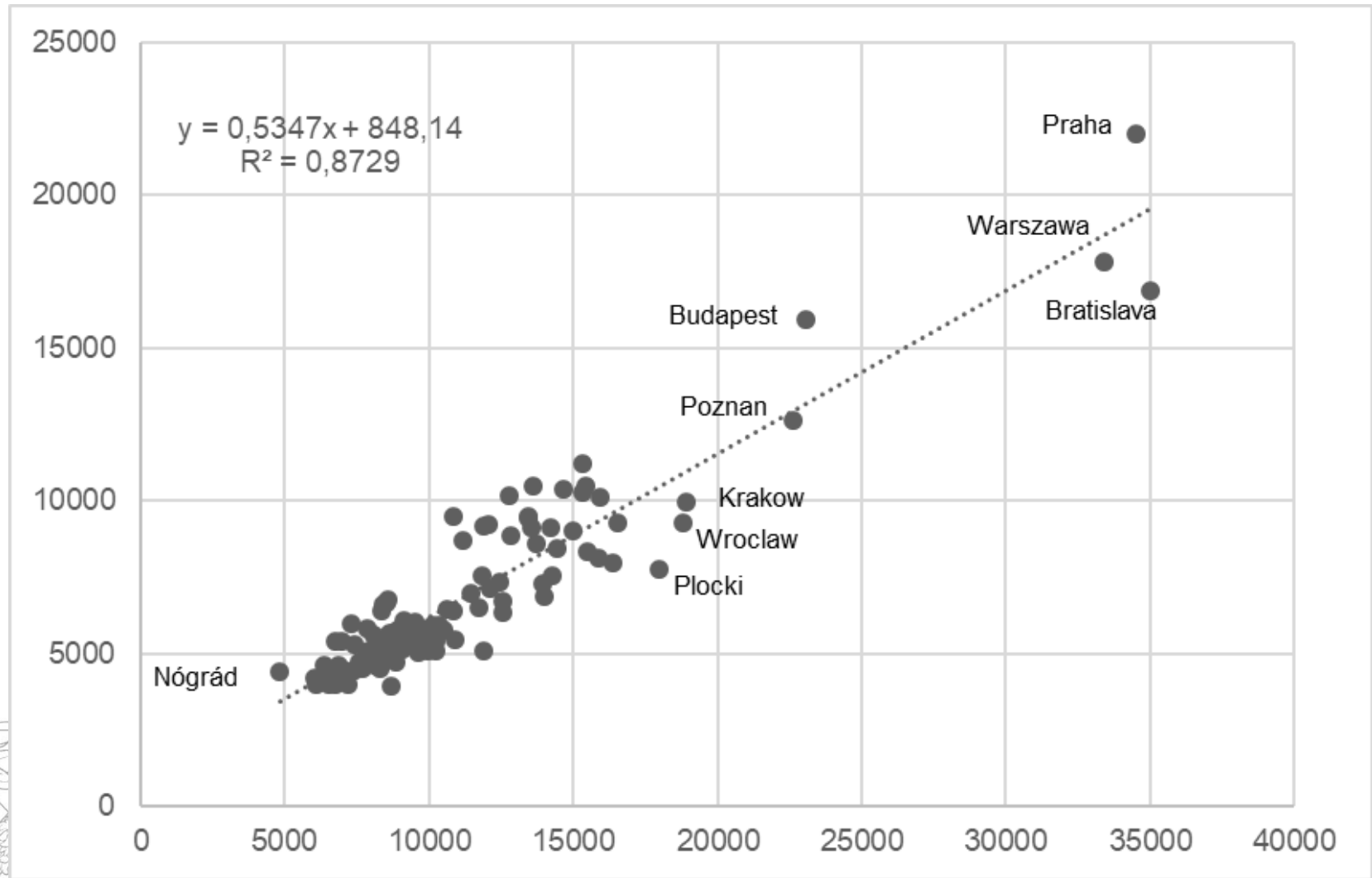

1. Régiók gazdasági növekedése és gazdasági szerkezete

- **Klub-konvergencia:** az egyes területi egységek csoport- (klub)specifikus egyensúlyi állapotukhoz tartanak
- Egy-egy klubon belül konvergencia, míg a klubok között divergencia figyelhető meg
- Philip-Sul módszerével (Statisztikai Szemle, 2021. szept)
- V4-országok megyéi: 115 NUTS3-as
- GDP volumenidexes számolása (chain linked, 2010, euró)
- 2000 és 2016 közötti éves adatok, 6 ágazatcsoportra
- GVA és foglalkoztatási adatok az Eurostat-tól

A	Agriculture, forestry and fishing
B-E	Industry (except construction)
F	Construction
G-J	Wholesale and retail trade; transport; accommodation and food service activities; information and communication
K-N	Financial and insurance activities; real estate activities; professional, scientific and technical activities; administrative and support service activities
O-U	Public administration and defence; compulsory social security; education; human health and social work activities; arts, entertainment and recreation, repair of household goods and other services

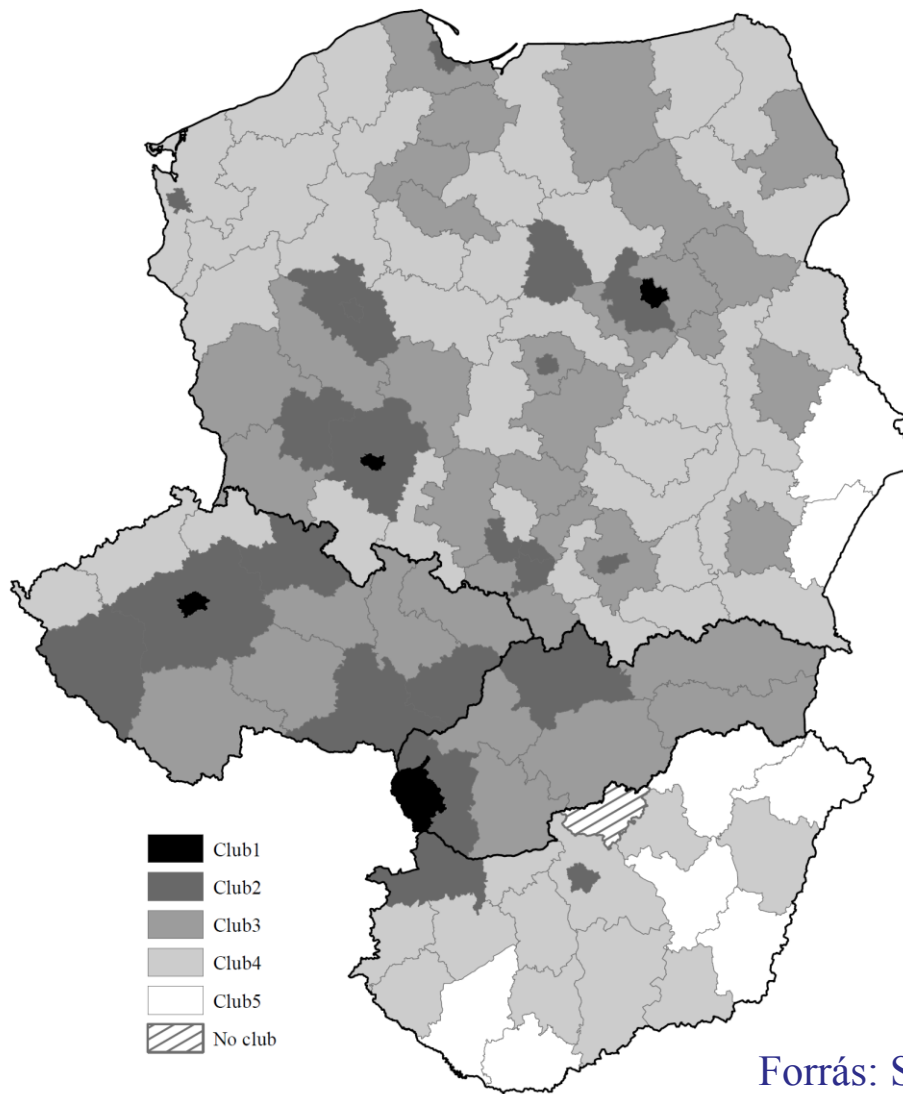
Egy lakosra jutó GDP 2000-ben és 2016-ban (chain linked, 2010, euro)

Forrás: Szakálné Kanó-Lengyel (2022)

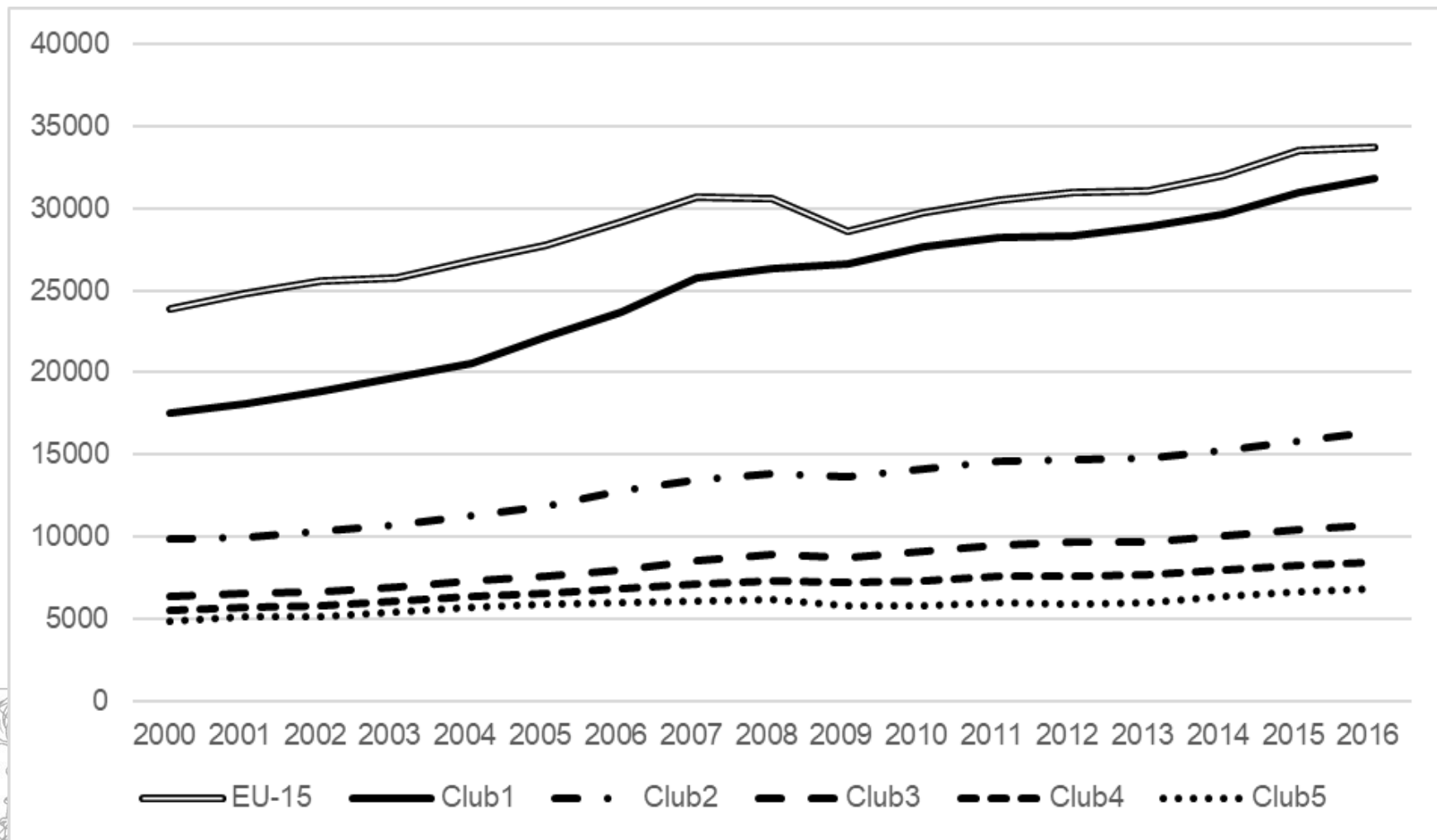
A V4 országok megyéinek konvergencia klubjai

Clubs	Number of regions
Club1	4
Club2	22
Club3	34
Club4	46
Club5	8

Forrás: Szakálné Kanó-Lengyel (2022)

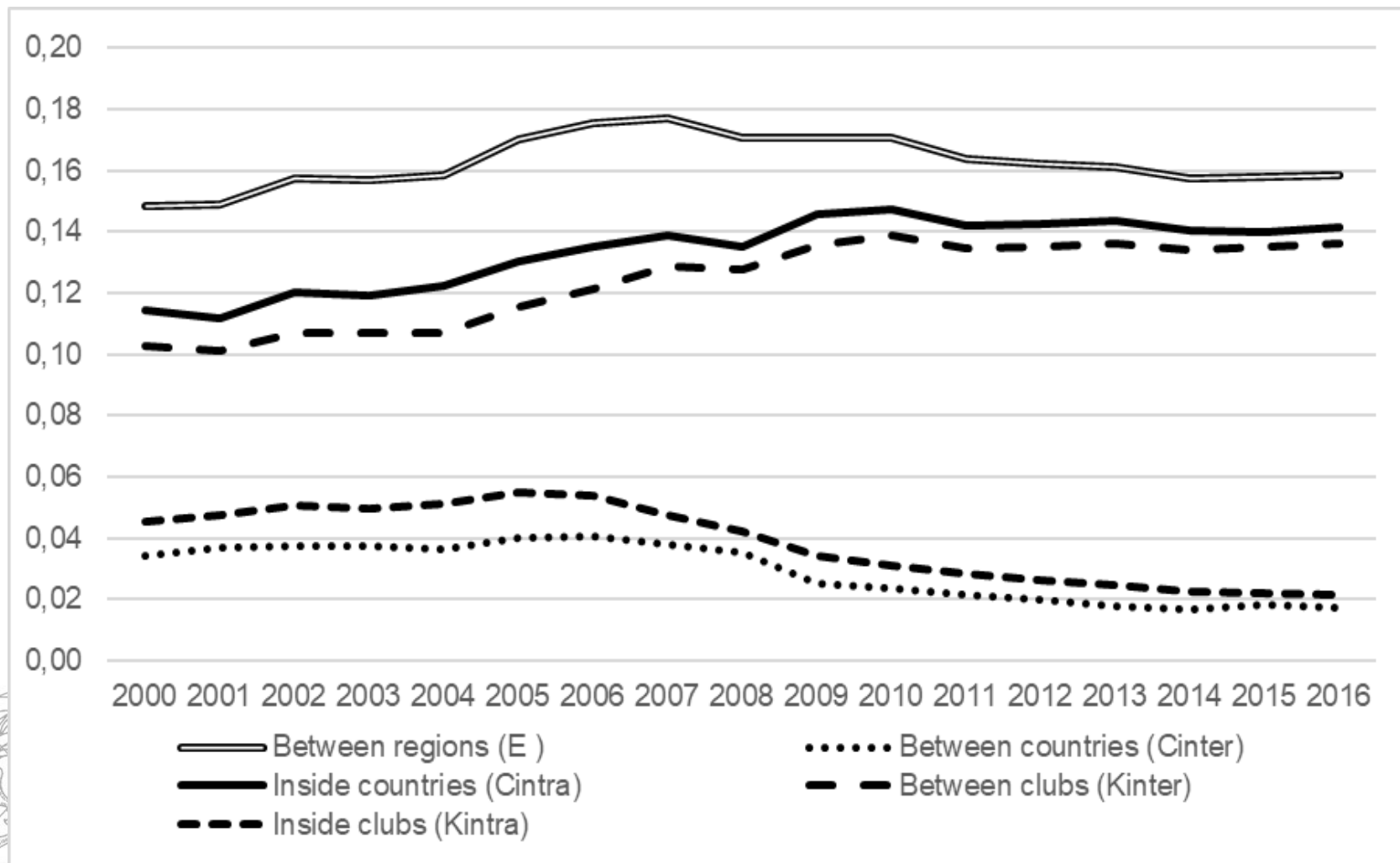
Egy lakosra jutó GDP (chain linked, 2010, euro)

Forrás: Szakálné Kanó-Lengyel (2022)

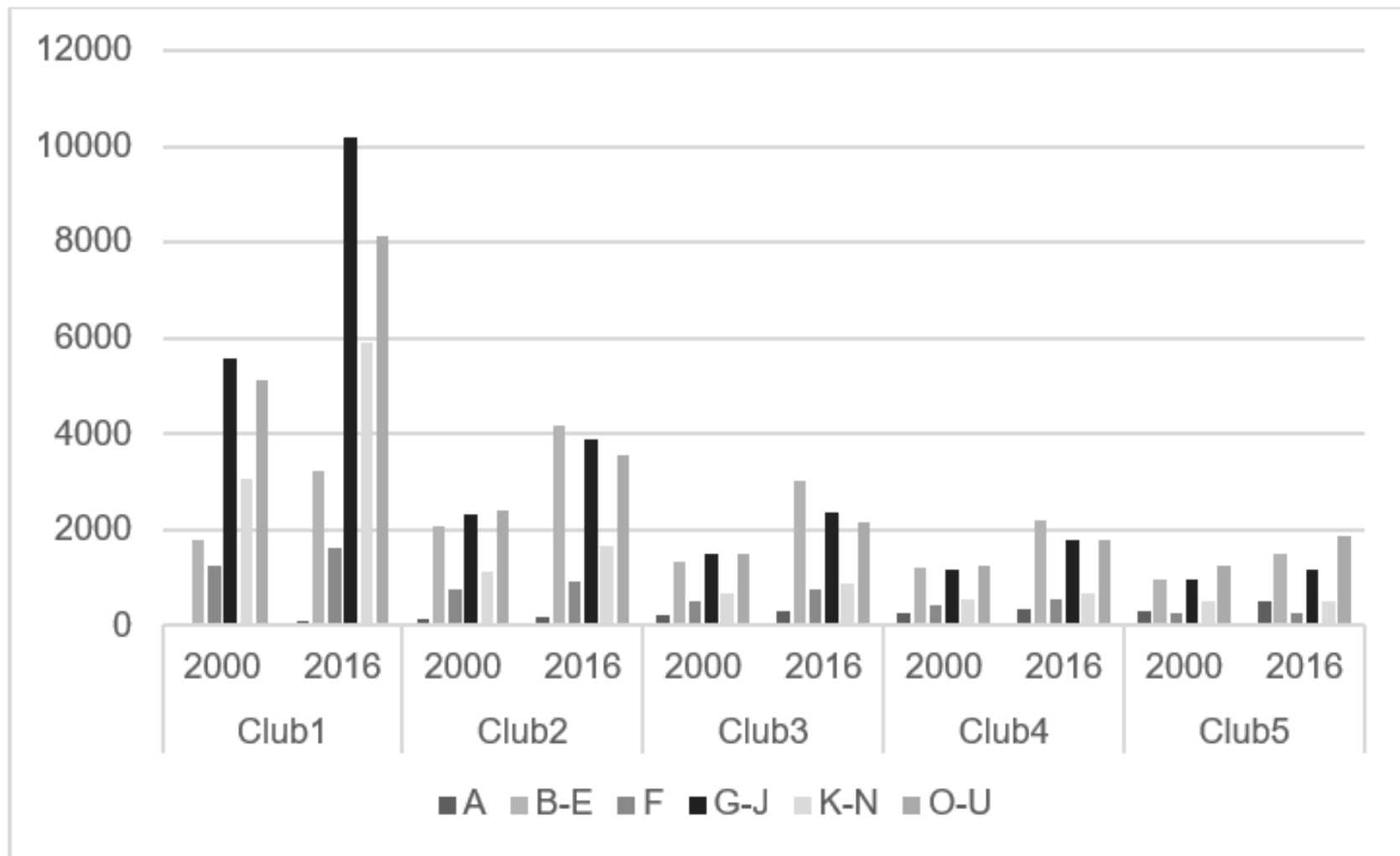

Az egy lakosra jutó GDP dekompozíciója (általánosított Theil-index)

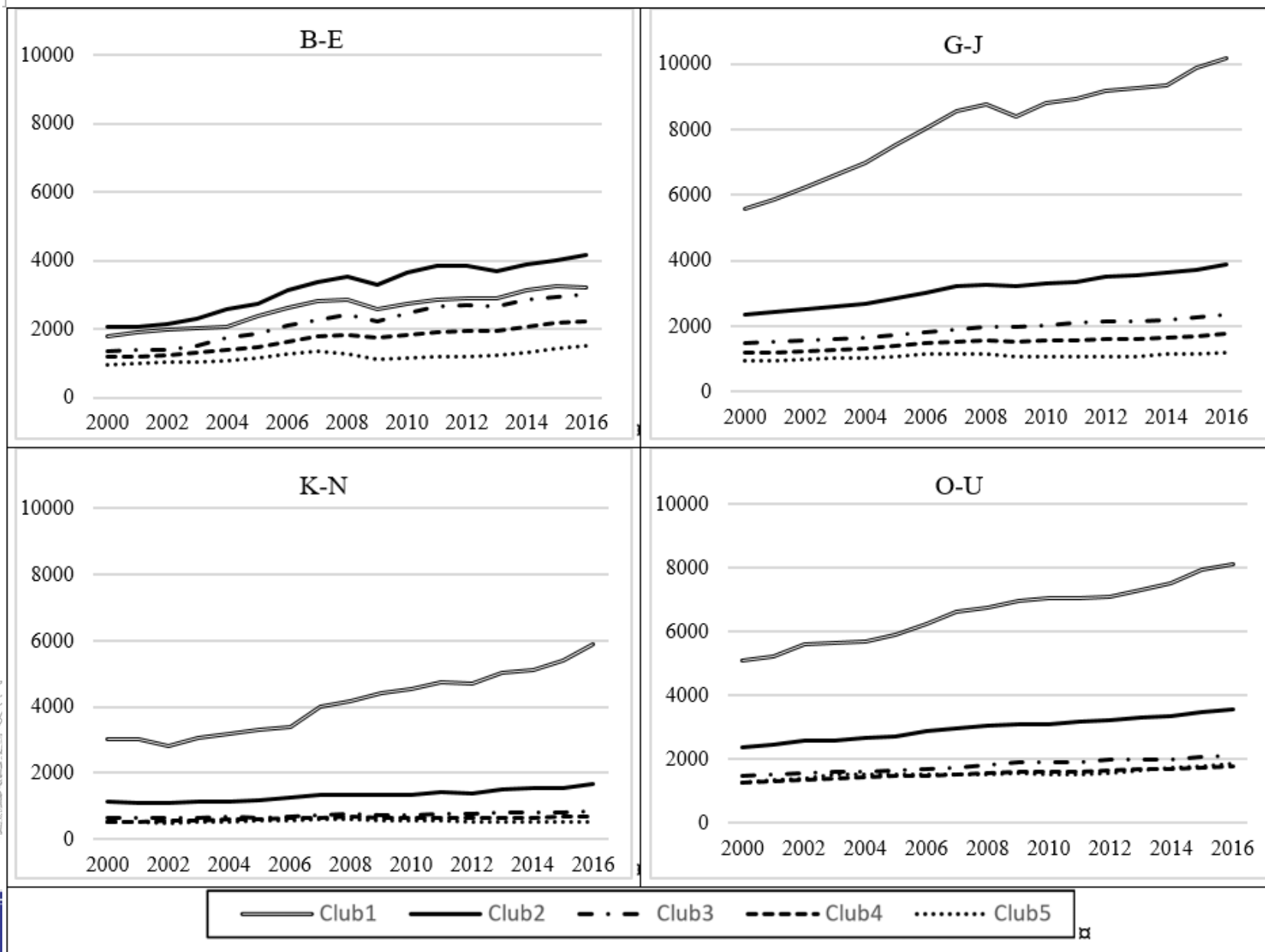
Forrás: Szakálné Kanó-Lengyel (2022)

Egy lakosra jutó GVA (chain linked, 2010, euro)

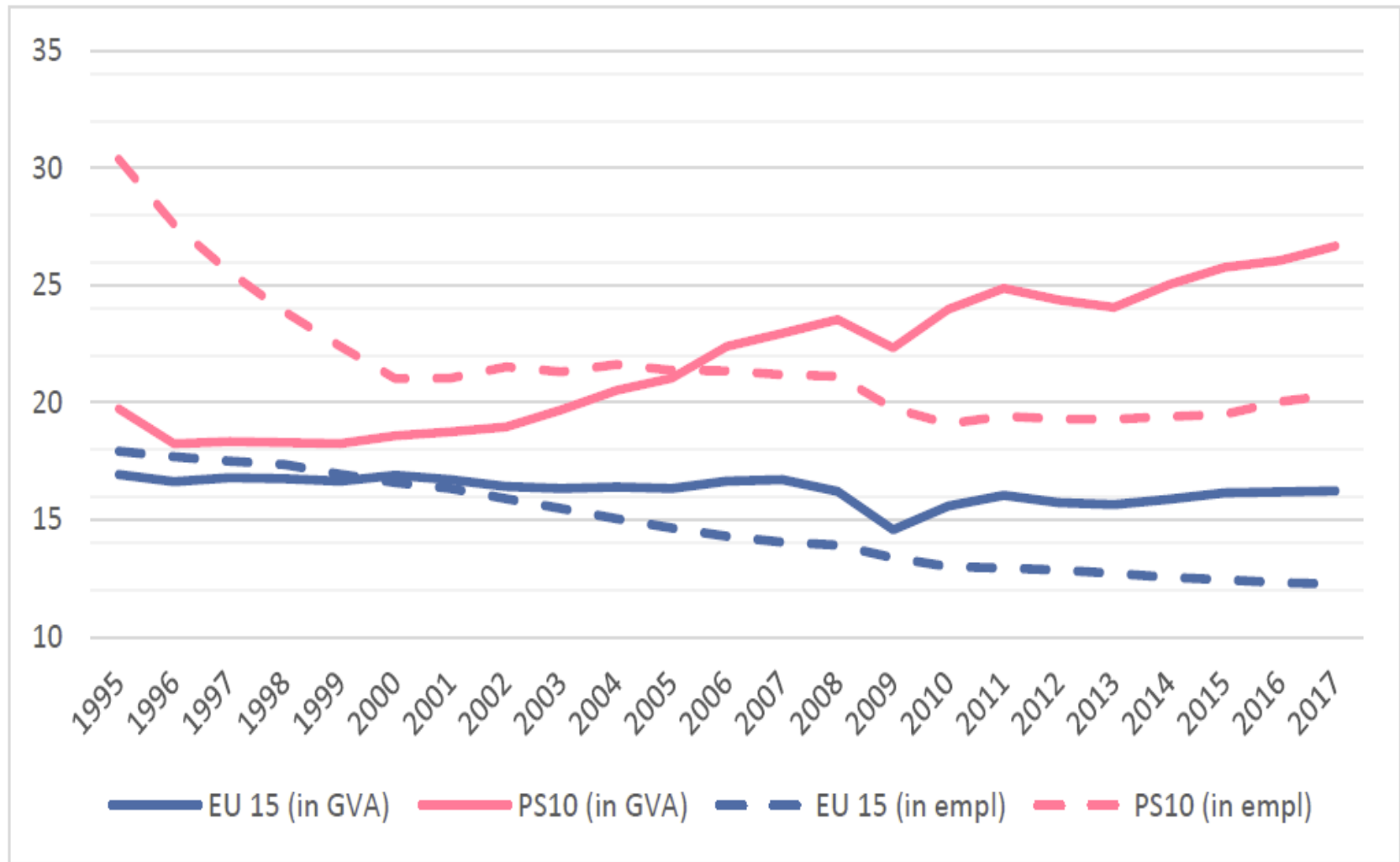

Forrás: Szakálné Kanó-Lengyel (2022)

Egy lakosra jutó GVA (chain linked, 2010, euro)

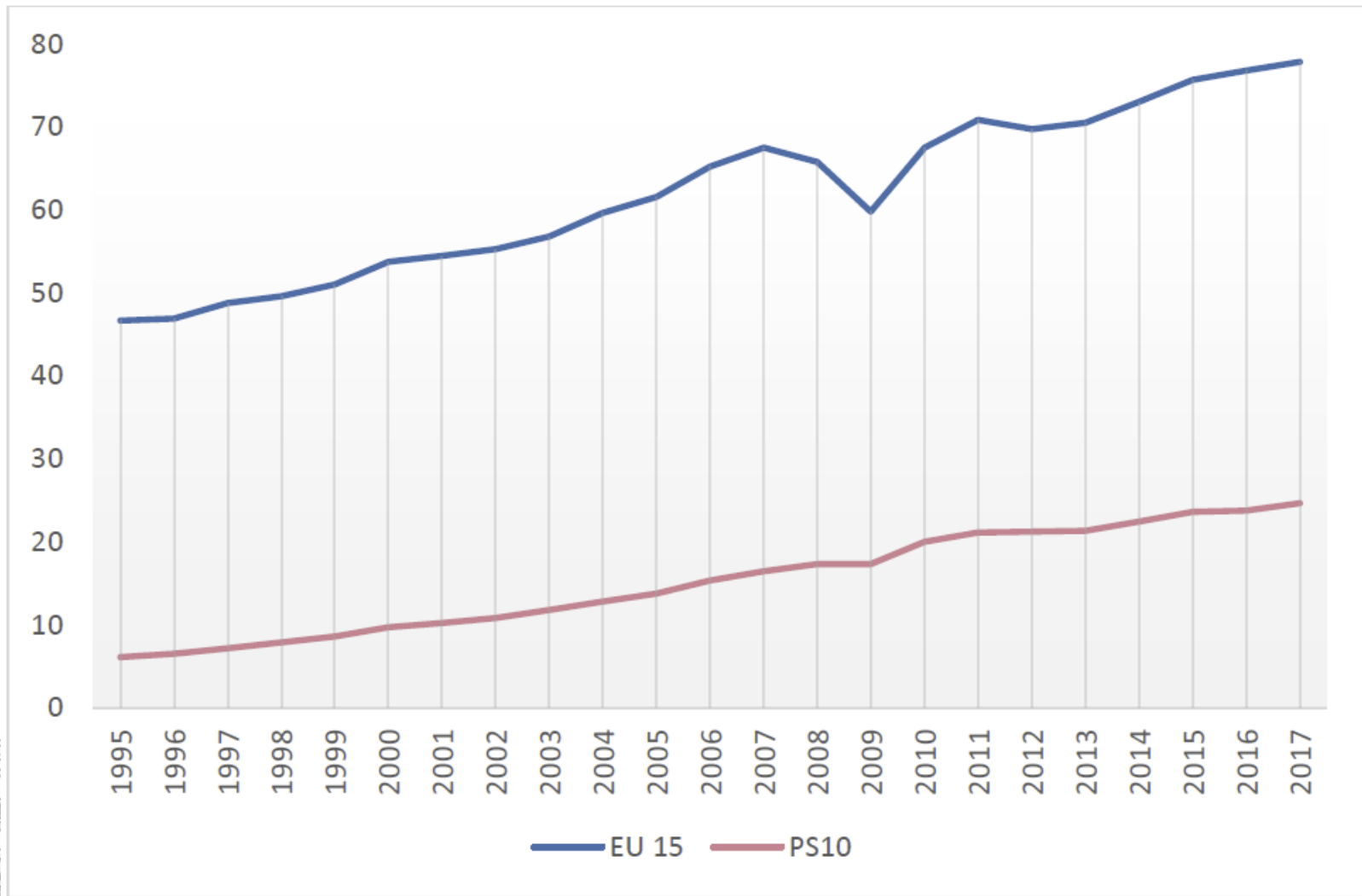

Feldolgozóipari foglalkoztatottak és GVA aránya a PS10 és EU15 országokban

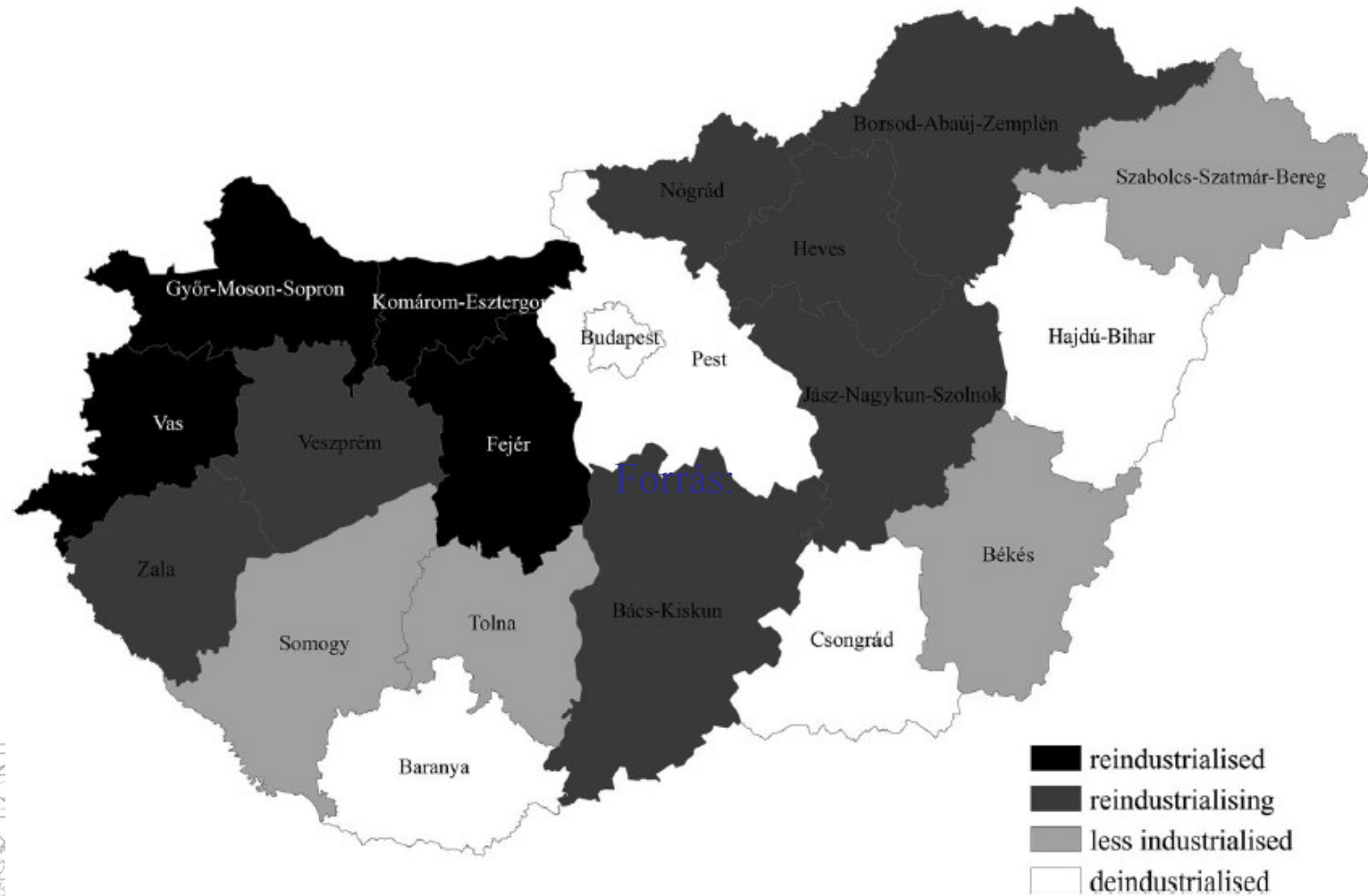
Forrás: Nagy-Lengyel-Udvari (2021)

Feldolgozóipari munkatermelékenység (GVA/fogl) (chain linked 2010, euro)

Forrás: Nagy-Lengyel-Udvari (2021)

A magyar megyék típusai az iparosodás szerint

Forrás: Lengyel et al. (2017)

2. Ágazatok koncentrációja és a régiók specializációja

- 5 ország megyéi: Bulgária, Csehország, Magyarország, Románia, Szlovákia (108 NUTS3-as térség, a fővárosok a vonzáskörzetükkel)
- 2000 és 2018 között évente Eurostat adatok
- 11 ágazatcsoportra foglalkoztatási és GVA adatok
- volumenindexes (chain linked, 2010, euró)
- Vida Gy.–Szakálné Kanó I. –Lengyel I. kutatásai alapján

A Agriculture, forestry and fishing

B-E Industry (except C)

C Manufacturing

F Construction

G-I Wholesale and retail trade, transport, accommodation and food service activities

J Information and communication

K Financial and insurance activities

L Real estate activities

M_N Professional, scientific and technical activities; administrative and support service activities

O-Q Public administration, defence, education, human health and social work activities

R-U Arts, entertainment and recreation; other service activities; activities of household

Módszertan: Theil-indexeken alapul

a) j-edik alágra/iparágra egy *térbeli koncentrálsági mutató*:

$$Conc_j = \left[\frac{1}{I} \frac{1}{\ln(I)} \right] \sum_{i=1}^I \left[\left(\frac{LQ_{ij}}{\frac{1}{I} \sum_{i=1}^I LQ_{ij}} \right) \cdot \ln \left(\frac{LQ_{ij}}{\frac{1}{I} \sum_{i=1}^I LQ_{ij}} \right) \right]$$

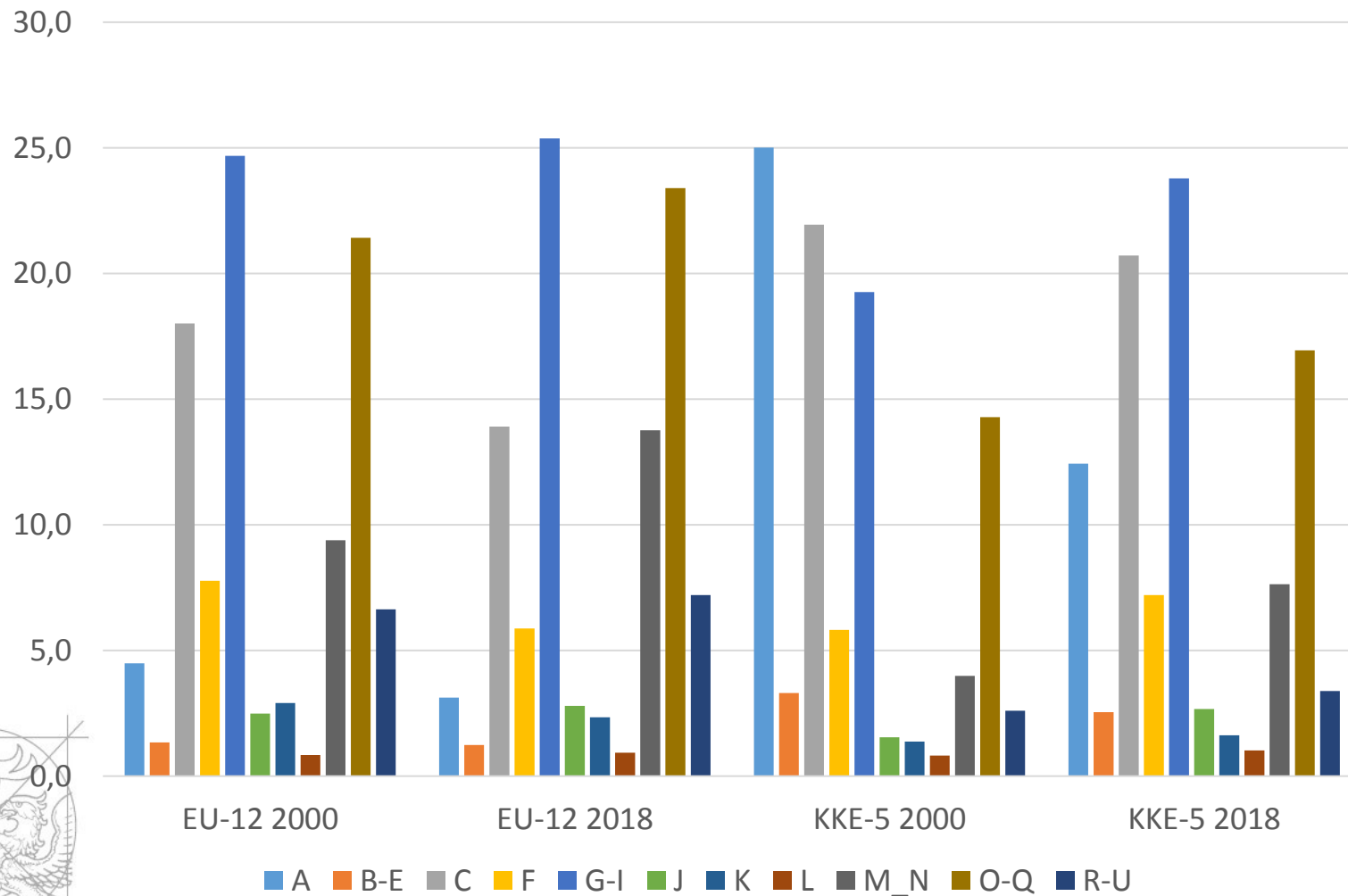
b) az i-edik térségre egy *specializáltsági mutató*:

$$Spec_i = \left[\frac{1}{J} \frac{1}{\ln(J)} \right] \sum_{j=1}^J \left[\left(\frac{LQ_{ij}}{\frac{1}{J} \sum_{j=1}^J LQ_{ij}} \right) \cdot \ln \left(\frac{LQ_{ij}}{\frac{1}{J} \sum_{j=1}^J LQ_{ij}} \right) \right]$$

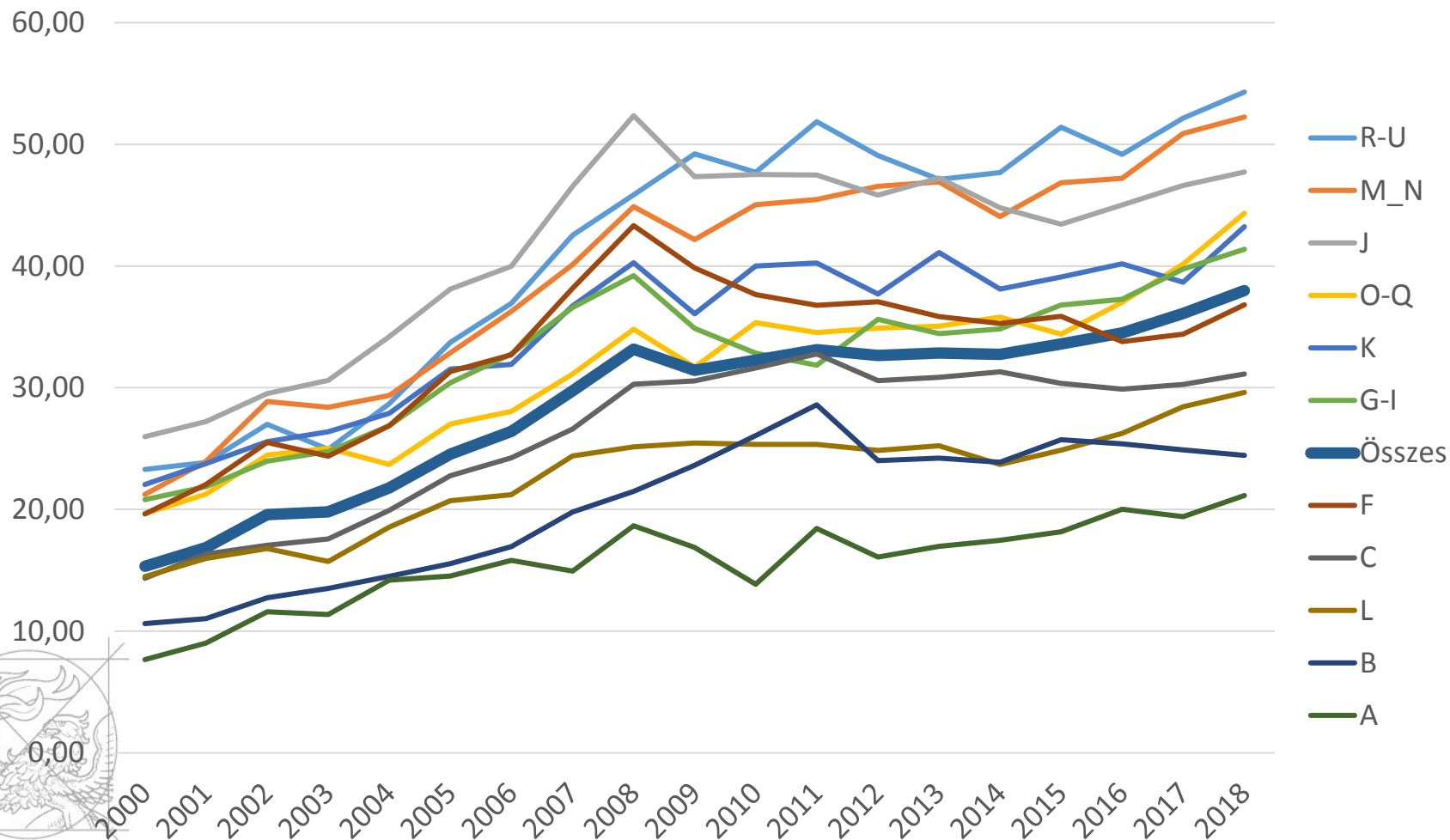
Forrás: Lengyel et al. (2017)

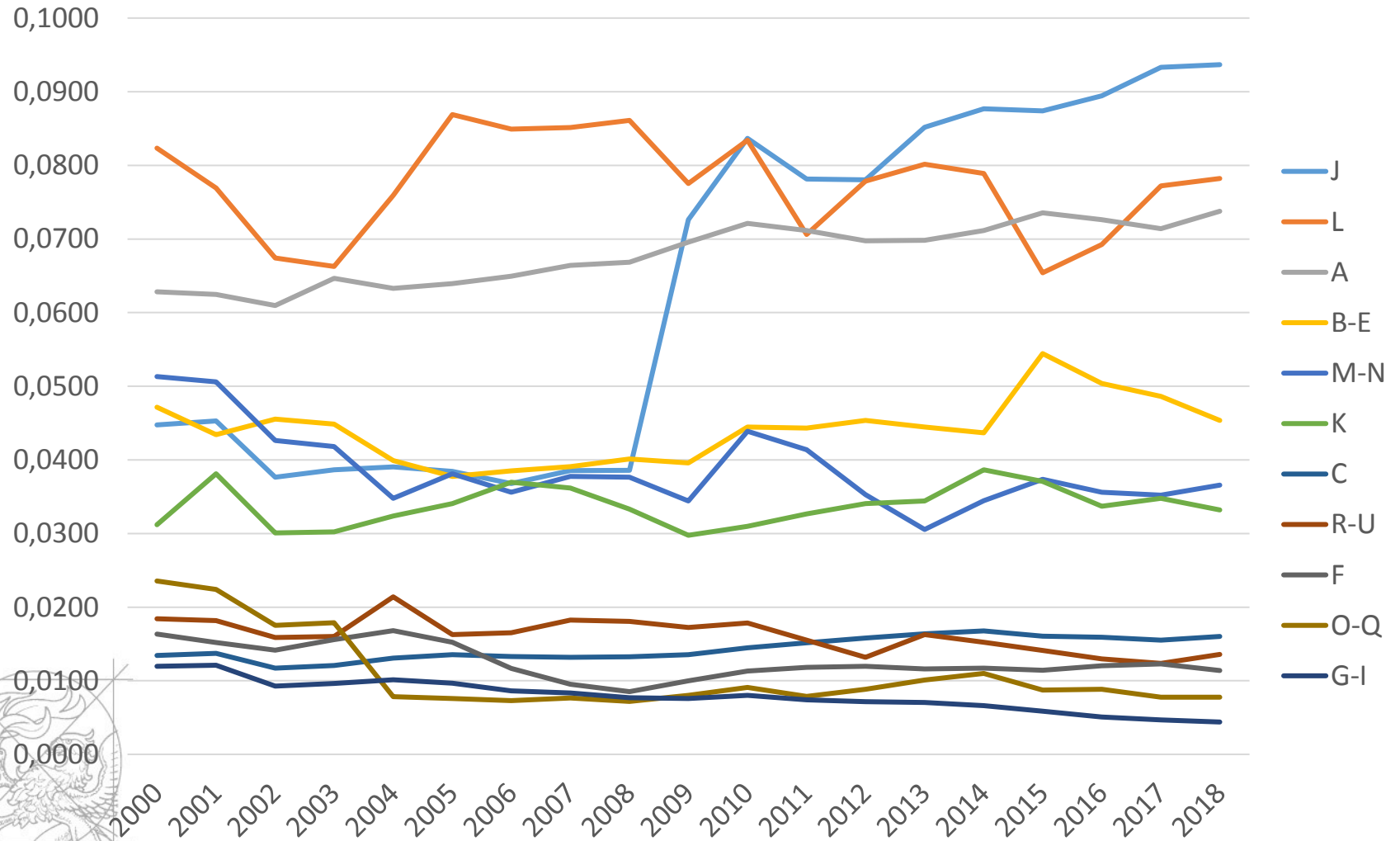
A foglalkoztatottak megoszlása EU12 és KKE5 országoknál

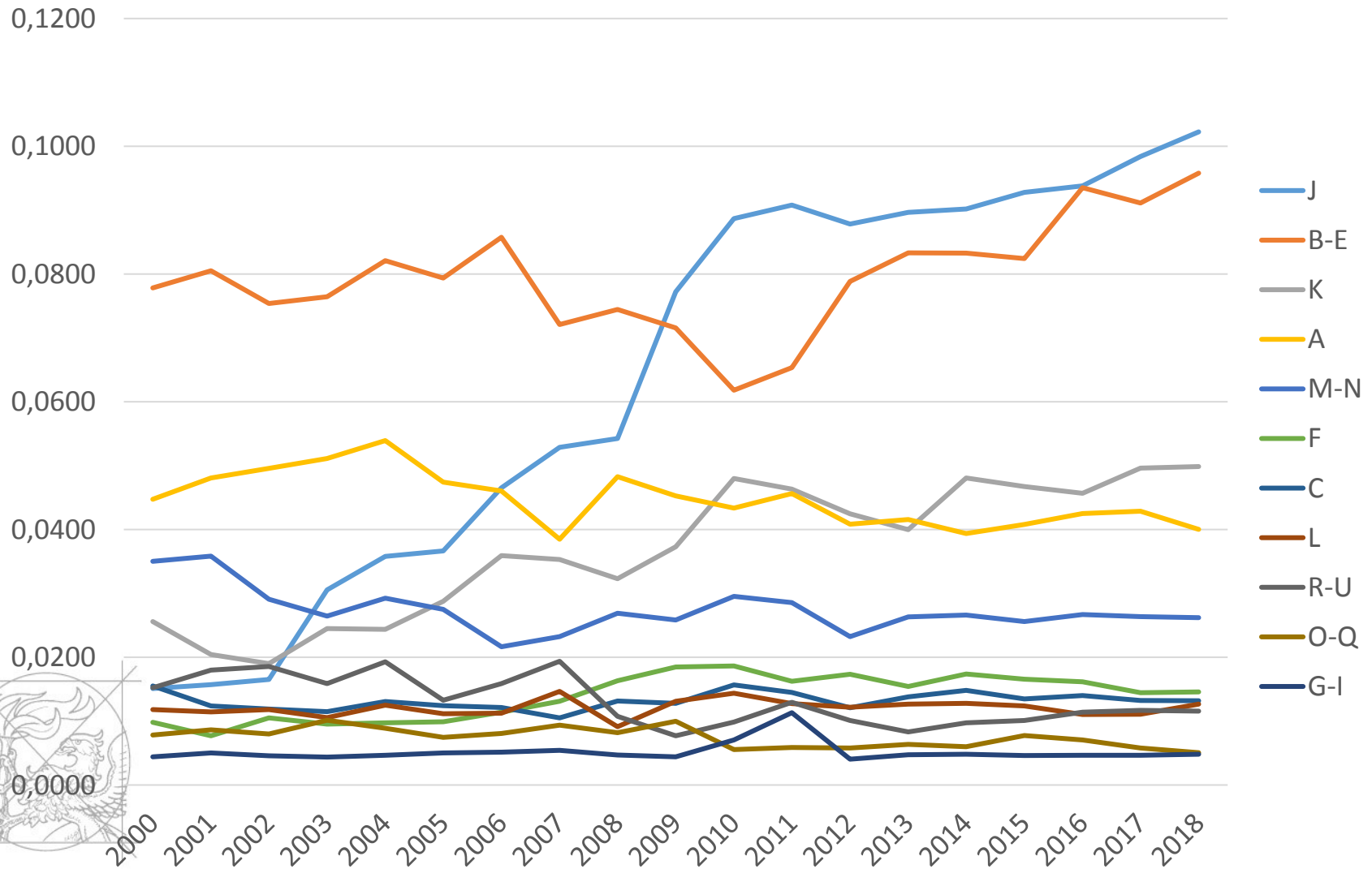
Munkatermelékenység (reál GVA/fogl): KKE5 aránya az EU12-höz, %

Ágazatcsoportok koncentrációja foglalkoztatottak szerint (5 ország)

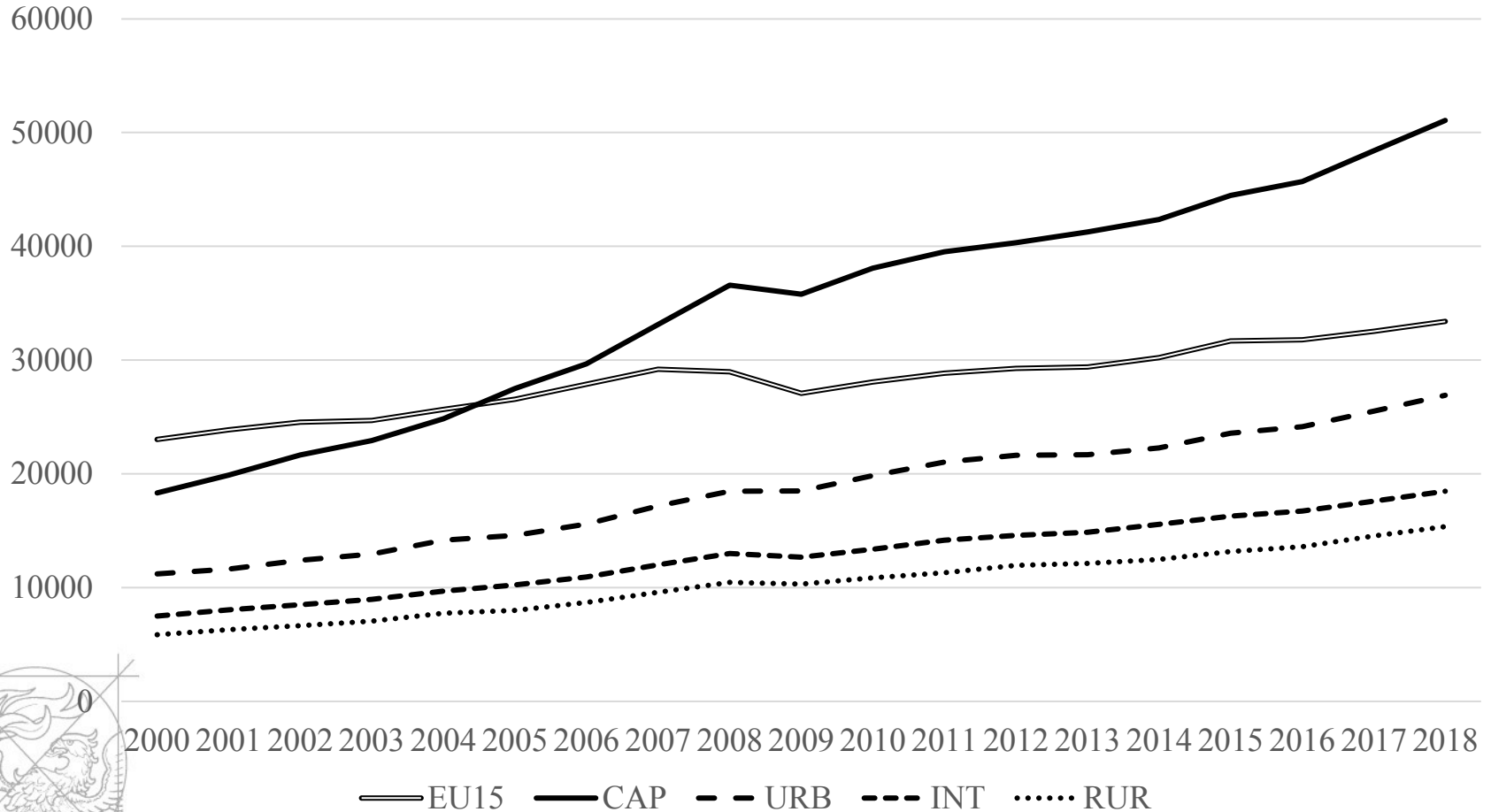

Ágazatcsoportok koncentrációja GVA szerint (5 ország)

Egy lakosra jutó GDP (PPS) a PS6 országok megyéinek típusai szerint:

CAP – capitals; URB – predominantlay urban regions; - INT – intermediate regions;
RUR - predominantlay rural regions

Forrás: Egri-Lengyel

Összegző felvetések továbbgondolásra

„Kutya nehéz úgy hazudni, ha nem ösmerjük az igazságot.” (Esterházy Péter)

Elméleti felvetések (konceptcionalizálás):

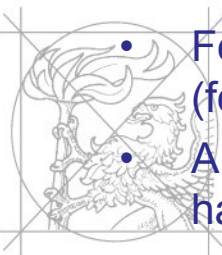
- Gazdasági növekedés: prioritása?
- Fejlődés különböző irányzatai (a 'receptek' összekeverése): átgondolatlanosság?
- Helyalapú endogén irányzatok (pl. S3): hiányzó feltételek?

Módszertani felvetések (operacionalizálás):

- A megyék mennyiben alkalmasak a gazdasági tevékenységek lokalizációjára? (pl. infokommunikáció)
- A megyékre mennyiben jók az értékadatok? (nincs területi árindex, emiatt országos átlagokkal számolunk)

Regionális politikai felvetések:

- A területi egyenlőtlenségek 2010 után alig változtak, az EU-s támogatások felhasználása nem hatékony
- Fejlett országokban a 'second-tier', a KKE-országokban a 'first-tier' városrégiók (fővárosok) fejlődése gyors (Williamson-hipotézis?)
- A kevésbé fejlett régiók gazdasági szerkezete alig változik, az EU-s támogatások hatása gyenge a gazdasági szerkezet átalakulására
- Többszintű tervezés és irányítás (hiányos feltételek, duális gazdaság érdekei?)

Köszönöm a figyelmet!